

Triglav 240: Posvet ob 240-letnici prvega dokumentiranega vzpona na Triglav
Mojstrana, 8.–9. 6. 2018

26. avgusta je minilo 240 let od kar je bil leta 1778 prvič dokumentirano osvojen naš najvišji vrh (slika 1). Čeprav je s tem podvigom še vedno povezanih več odprtih vprašanj, pa dejstva, da je bil Triglav osvojen ni oporekati. V literaturi sicer »s pridržki nekaterih«, tudi na primer Jakoba Aljaža, beremo, da so omenjenega dne kot prvi na vrh Triglava stopili štirje Bohinjci (slika 2): Štefan Rožič (1732–1802), kmet in lovec iz Savice, Matevž Košir (1744–1798), rudar iz Jereke, Luka Korošec (1747–1827), kmet in rudar s Koprivnika in Lovrenc Willomitzer (okoli 1747–1801), ranocelnik iz Stare Fužine. Najstarejša znana navedba o tem dogodku je bila objavljena tri leta po vzponu v drugem zvezku *Oriktografije Kranjske* (1781) Baltazarja Hacqueta. Podrobnejši opis vzpona pa je šele 43 let po osvojitvi vrha v časniku *Illyrisches Blatt* (1821) podal zgodovinar Franc Ksaver Richter. Kot vir so mu služili rokopisi Žige Zoisa, ki je z razpisano nagrado prvopristopnike spodbudil k osvojitvi vrha. Žal navedb Richterja ne moremo preveriti, saj so se omenjeni rokopisi Žige Zoisa izgubili. Zato je tudi še vedno »odprto« ali so bili pred 240 leti na vrhu trije (kot piše Hacquet) ali štirje (kot piše Richter).

Danes je Triglav deležen množičnega obiska (slika 3), kar pomeni, da je relativno lahko dostopen, pred 240 leti pa ni bilo tako in so se morali prvopristopniki še kako potruditi, da so osvojili vrh. Do vrha ni vodila današnja »avtocesta«, pot (no poti še ni bilo) pa je bila mestoma široka zgolj dobrega pol metra, zato se ni čuditi, da so pri vzponu tudi »oklevali«.

Triglav je bil starim Slovanom bog, mnogo kasneje mesto umetniškega in raziskovalnega navdiha ter (žal) tudi mednarodnih trenj. Danes predstavlja tako naravno kot kulturno dediščino in nam je Slovencem simbol v mnogoterem pomenu. Triglav je tako navdihoval, navdihuje ter bo navdihoval strokovnjake s številnih področij in obletnice so priložnost, da se jih zbere pod isti streho. Prav to je bil tudi namen posveta z naslovom »Triglav 240«, ki je v začetku junija potekal v Slovenskem planinskem muzeju v Mojstrani (sliki 4 in 5).

TOMAZ LAUKO

Slika 1: Triglav in Triglavski ledenik na upodobitvi Marka Pernharta, približno sedemdeset let po prvi osvojitvi vrha (naslov: Vrh Triglava; po letu 1849; velikost: 60 × 90 cm; olje na platnu; hrani Narodni muzej Slovenije).

MATIJA ZORN

Slika 2: Spomenik v Ribčevem Lazu ob Bohinjskem jezeru, posvečen štirim prvopristopnikom na Triglav in s pogledom nanj. Spomenik so postavili ob dvestoletnici prvega vzpona in nanj zapisali: »Dne 26. 8. 1778 so se štirje srčni možje iz Bohinja Luka Korošec, Matevž Kos, Štefan Rožič in Lovrenc Willomitzer prvi, dokler svet stoji povzpeli na vrh Velikega Triglava«.

MATIJA ZORN, 27. 8. 2016

Slika 3: V jasnih avgustovskih dneh, podobnih tistim izpred 240 leti, je danes na Triglavu kot v »mravljišču«.

MATIJA ZORN

Slika 4: Posvet je potekal v prostorih Slovenskega planinskega muzeja v Mojstrani. Uvodni nagovor pomočnice direktorja Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenke akademije znanosti in umetnosti Jerneje Fridl.

MATIJA ZORN

Slika 5: Pred Slovenskim planinskim muzejem je postavljen bivak (nekdanji Bivak II), ki je med letoma 1936 in 2015 stal na Na Jezerih (2118 m) nad dolino Vrat.

S posvetovanjem se tudi raziskovalci in drugi poznavalci slovenskega gorskega sveta pridružujemo dogodkom, ki so v letu 2018 obeležili »prvi vzpon«. Posveta se je udeležilo blizu sedemdeset posameznikov, v dveh dneh pa se je zvrstilo blizu štirideset predavanj s področij zgodovine, arheologije, geografije, geodezije, etnologije, turizma in športa ter dediščine. Želja organizatorjev je namreč bila, da bi zajeli kar najširši spekter področij, ki s svojim preučevanjem posegajo na območje Triglava in Julijskih Alp. Za humanistične znanosti lahko rečemo, da nam je to uspelo, žal pa se niso odzvale naravoslovne znanosti, v prvi vrsti tu mislimo na geologijo in biologijo. Poleg predavanj je posvet ponudil tudi projekcijo prvega slovenskega celovečernega filma *V kraljestvu Zlatoroga* ter voden ogled po delu doline Vrat z vodnikom Triglavskega narodnega parka.

Posvet smo soorganizirali Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani oziroma njena oddelka za zgodovino in geografijo, Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti oziroma njegov Geografski inštitut Antona Melika ter Slovenski planinski muzej, ki deluje v okviru Gornjesavskega muzeja Jesenice.

Nekatere predstavitve so bile vezane neposredno na Triglav, druge so obravnavale širše Triglavsko pogorje, tretje celotne Julijske Alpe, četrte pa so segle tudi prek teh meja. Nekatere predstavitve so bile bolj znanstvene, druge bolj poljudne, vsem pa je bilo skupno, da so tako ali drugače povezane s našo najvišjo goro, nacionalnim simbolom, ki se nas vsakega dotakne na svoj način.

Predstavljeni referati niti po izboru snovi (kot rečeno je bil predvsem manjko naravoslovnih tem), niti po avtorjih še zdaleč ne izčrpajo vseh razsežnosti, ki jih ima ta gora v slovenski zgodovini, geografiji ali drugih vedah ter v življenju ljudi, ki so imeli kdaj kaj pomembnega opraviti z njo. Tako so se že na samem posvetu pojavile pobude, da bi se čez deset let, ob še bolj okrogli obletnici, lotili sorodnega »projekta«. Morda se bodo do takrat našli tudi Zoisovi rokopisi in bomo lahko »zaprli« poglavje o tem, kdo je pred 240 leti dejansko stal na vrhu.

Obletnica, kateri je bil posvet namenjen, pa v letu 2018 ni edina vezana na Triglav in slovensko planinstvo. Mineva tudi 240 let od knjižne objave prve upodobitve Triglava (objavljena v I. zvezku Oriktografije Kranjske Baltazarja Hacqueta, 1778; izdelal jo je Franc X. Baraga že dve leti prej) ter 125 let od ustanovitve Slovenskega planinskega društva. Ne pozabimo pa, da obeležujemo tudi 100 let od konca prve svetovne vojne, ki je s soško fronto pustila velik pečat v našem gorskem svetu.

Na koncu omenimo še, da to ni prvi posvet, ki bi ob obletnici »prvega vzpona« zbral poznavalce Triglava. Ob pripravah na dvestoletnico je bila konec decembra 1976 organizirana »javna tribuna« na temo »prvega vzpona«. Zvrstilo se je deset predavanj, ki so jih objavili v »Triglavskem zborniku« (1976), nekaj let kasneje pa (deloma) poobjavili s še več prispevki posvečenih Triglavu v knjigi »Triglav, gora naših gora« (1980).

Razširjeni referati s tokratnega posveta so objavljeni v znanstveni monografiji z naslovom »Triglav 240«, ki je podrobneje predstavljena v rubriki Književnost v tej številki Geografskega vestnika. Monografija je sicer prosto dostopna na spletnem naslovu: <https://zalozba.zrc-sazu.si/sl/publikacije/triglav-240#v>.

Matija Zorn, Peter Mikša

26. mednarodna krasoslovna šola »Klasični kras«: Turistične jame in znanost (ob 200. obletnici odkritja notranjih delov Postojnske jame)

Postojna, Slovenija, 18.–23. 6. 2018

Junija je v Postojni potekala mednarodna konferenca o krasu (26. mednarodna krasoslovna šola »Klasični kras«), ki jo je organiziral Inštitut za raziskovanje krasa ZRC SAZU, podprta pa je bila tudi s strani slovenske Nacionalne komisije za UNESCO, Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Zavod Znanja, Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije, Parka Škocjanske jame in Postojnske jame d. d. Zborovanje je potekalo v prostorih Inštituta za raziskovanje krasa ZRC SAZU ter Kulturnega doma Postojna. Predavanja so potekala tri dni od ponedeljka